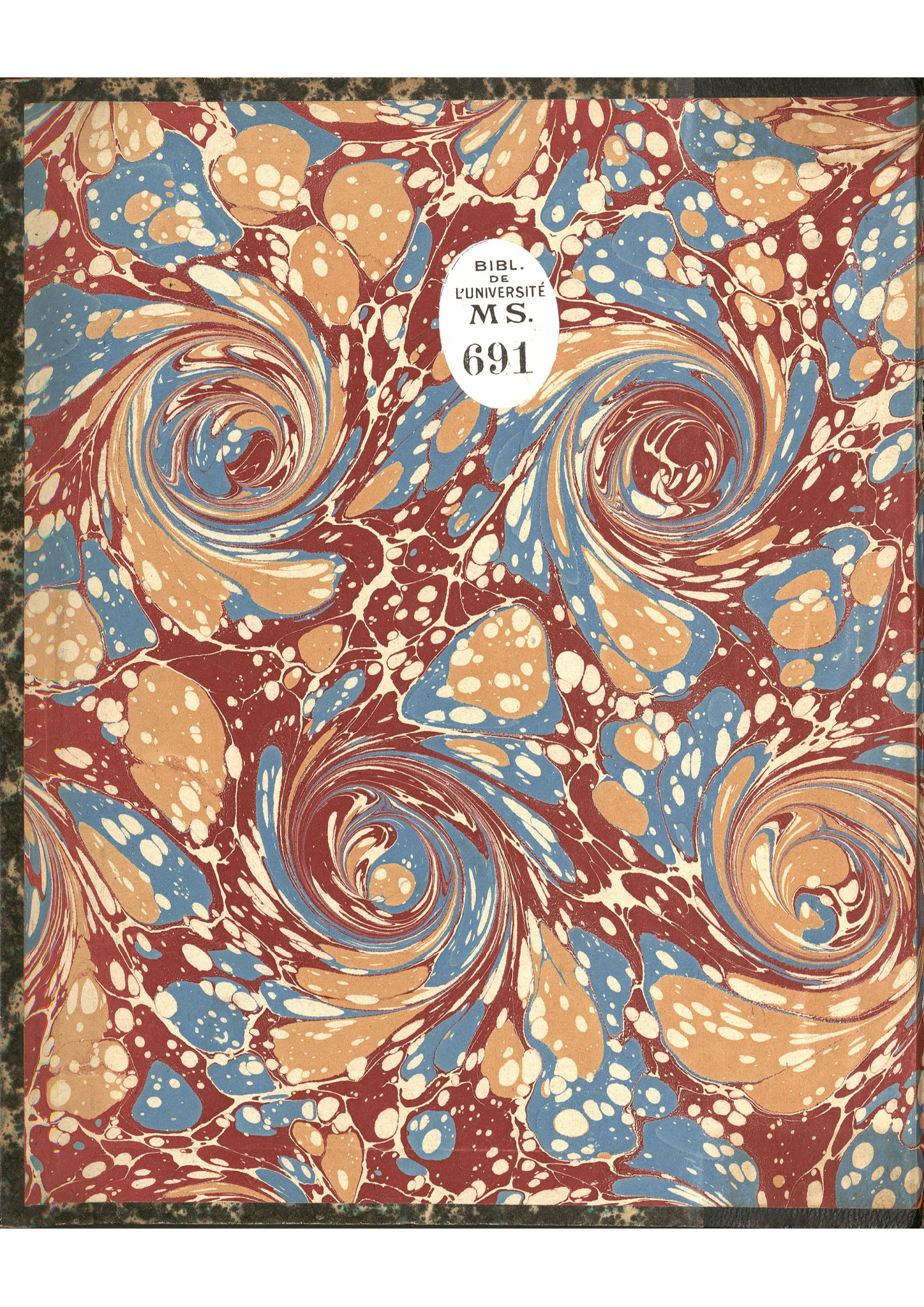

BIBLIOTHEQUE DE L'UNIVERSITE

FACULTÉ
DE
THÉOLOGIE
DE PARIS
THÈSES

BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
M.S.
691

The image shows the front cover of a book. The cover is decorated with a traditional marbled paper pattern. This pattern consists of large, swirling, cell-like shapes in shades of deep red, blue, and ochre, separated by a network of fine, white, vein-like lines. The overall effect is a complex, organic, and visually busy texture. In the center of the cover, there is a small, white, oval-shaped label. This label contains black text that identifies the book's location in a library collection.

BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
MS.

691

Volume de 318 feuillets
(moins 33, 143, 220, 228, 239, 272, 301, 302)

20 juil. 1912.

Secretariat

220-221

Chère,

pour le Baccalauréat

M^r l'abbé Luce, Pître, de la maison des Carmes.

le 4 avril 1868

1888

March 1st

1888

March 1st

March 1st

March 1st

March 1st

March 1st

222

P
 Conscientia Dei cum
 humana Libertate Concordia.

Optatum sapientis et veterum temporum historiae
 memoria repetenti, mirum maxime vixit, et apud
 homines eam laudem opinionem pervulgatam esse
 quia ipsos omniaque fato subire arbitrabantur.
 Quisquis enim veterum opera praeterea perlegere
 voluerit, qui primis aut fictis aut veris Carminibus
 de publicis moribus plurima retulerunt, vel qui,
 Historicorum modo, praeterita narrant, humanam
 Libertatem pro communis opinionis labefactam esse
 facile reperiet. Imo scriptis et multis sermonibus
 usum, tum etiam eorum sententias qui ceteris
 ingenio philosophiaque laude praestare
 credebantur, huius error manavit et augete
 Libidinum causa, quibus so facto plus concederetur,
 Spatium majus faciliorque via praeberet ad id
 apud quosdam ad Orientem sita gentes insalubrem,

199
ut falsa religio auctor Moammed, hunc inter
praecepta dogmata, fidei firmissima statuere
potuerit.

Atque etiam, nos per temporibus, tamen à
Christo Jesu dicta illa nobis data lux ut quae
illuminat omentum, hominem, ~~habet~~ in hunc modum
sagius tamen occurrunt, quibus non jam satis quod
quidem inane verbum arbitrantur, sed Qui praeceperunt
humana libertas immixta obstrictaque videtur.

Quamobrem animo revolventi quare potius
scientia theologiae partem publicam tunc aut tunc
la nobis libertatis nostrae causa visa est ut
quamvis tanti sustinendi oneris impar, praecipue
tamen saepe propositi studio, plurimum me
profecturum arbitraui et in docendo, vel edendo, vi
pos tulerit, in arguendo, accedente doctrinae
gravitatis auctoritate, firmosque habere que
cremum esse.

Nec desunt circa illam quae nunc agitur
quaratio, errorum fautores quos, sollicitus, promptus
est dictis compellere, impugnare, refellere, ad
quemadmodum fulgentissimus Sol severa umbras

in cavernas quibus latitant, non persequitur
 sed fugatis quasi latus cursum peragit, sic
 aeterna veritatis lumen, qui Christus est, pro
 summa misericordia, caecos aut truces repertantur
 mendaces nec sternit, lapsos nec solet provocare
 et quomodo errare consuevit, ad eam quam accedenda
 via est, reuertantur.

Non igitur umbras quae recesserunt quaque
 summis vanum et inane nomen esse docuerit,
 sed veritatem quam aeterna est, quantum sufficiens
 vita, inquirimus, et aperta, quam cuncti promittit,
 amplexari intendimus.

Hec mens humana, quando intra
 lucis vitae foras coarctatur, quoniam nec Dei
 quae sui. Instans naturam vales per noscere,
 nulli sane mirum videatur, quoniam Deum
 praesentia vel potius scientia deceat. Somnigui
 concessa libertas fuerit, haud facile somniis praeferre.
 Multi enim et praestantia ingenio viri, necnon
 scientiae philosophicae atque etiam theologiae
 laude conspiciunt, non illum qui veritatis esse
 certum finem invenire potuerunt, disceptata

238
ultra quam fas est, aut Dei scientia aut
hominis libertate. Quidam vero quum utrumque
conciliare non possent, neque tamen summo
Deo negare scientiam audent, ab homine, quae
a Deo data est libertatem abstulerunt. Ad quing
ad rationem, sanctorum Doctorum, Deique ipsius
testimonia voluerit attendere, et tamen Deo
scientiam esse, verumque homini libertatem et
utrumque apte conciliari, fateatur necesse est.

Quorum duo prima tanti esse momenti
conspiciuntur, ut si semel admissa fuerint, jam
tota causa finita esse videatur. Haec igitur
argumentorum torquenti proderit ac si vere sciam,
nolo gravissima conabimur adferre, utrumque
solutis quae obijciuntur et adhibitis sanctorum
testimoniis, velut e primis principiis evolutum haec
forsan difficile patebit.

I. Quidquid entitatis, bonitatis, perfectioris
est in quacunque creatura, inquit sanctus Thomas
totum est imitatio in Deo. Recte igitur ex
potibus humanae mentis quam potissimum hic
in hominibus suam imaginem esse Deum voluit,

qualis sit natura Deus percipitur, sicet praesentem
 Apostolo: Attribute Dei per ea quae facta sunt
 intellecta conspiciuntur. Hoc proxima fuit
 philosophia insignis Cartesius. Quoniam Dei naturam
 inquit, quantum possem, vellem cognoscere, et
 omnibus quae mihi inesse sentiebam, hoc unum
 quarendum arbitrabar: utrum perficeret illa
 praesentem an illi carem, tunc scilicet, ab eo
 quicquid imperfectionis cognum esse deprehenderem,
 abesse, caetera autem omnia bene indicari.
 Quod si finem quemcumque ex his solibus
 susceperis, scriptum a byssu erit.

Quandocumque homini melius est scire quam
 nescire, praesentia autem, tegna satis potius
 etiam majoris esse dicuntur, simile quid Deo
 inesse sciendum est. Nunc patet scientiam et
 hanc infinitam Deo naturam competere,
 praesentiamque, nisi forte eandem esse in Deo
 scientiam praesentiamque dixeris.

At quoniam nobis praecipue de praesentia
 difficultas habetur, quo melius in quo sita sit
 appareat, videtur definienda. Non hic ego

288
metus quam ut inducam. Ithum Augustinum
sistentem: "Quid est praesentia nisi scientia
futurorum?" Ea quo facile intelligitur in
homine praesentiam a scientia differre.
Pyrotanti enim nris praesens medicus adfuit
et antidota accommodata administravit,
cujus illo praesens fuit, morum omnibus
innotescere, potior tamen hujus praesentia
quam illorum scientia longeque alia scientia
est.

Præterea quondam illud Cyprianus exstitit
qui, cum Carthaginem moram jam diu observantem
teneret, hinc ad deditionem, despecturus. Tunc
praesens, facile coegit, promptoque fuit
argumento quantum praesentia profuerit.
Sic et multa alia praesentia humanae
si libuerit, prosperantur exempla, atque eo
sunt omnibus, pro communi opinione, praesentia
futuris quam scientia solet aestimari.

At in Deo cum ea esse scientia debet
quo, utpote infinita, nec minui, nec augeri
ullo modo potest, quodnam a Praesentia
differre non habebit?

Nihil enim in ea prius aut posterius dici potest
 nihil praecedat aut sequatur; Scientia est simplicita scilicet
 et si vere dicam quidquid additur supervacuum est
 inane dicendum est. Quid futurum est Deo, ait
 Pater Augustinus, qui omnia supergreditur tempora?
 Si enim Scientia Dei res quae habet, non sunt
 et futurae sed praesentes ac quae hoc non jam
 praescientia sed tantum Scientia dici potest. n.

Patendum ergo est praescientiam in Deo a
 Scientia non discrepare, unum eamque esse Divinum
 attributum.

Pro viribus tamen humanae mentis quae non nisi
 minutim quod verum est, valde percipere, siquidem de
 se sumptis imaginibus, et veritate breviter genere
 explanatur, quoniam ea profundum quod supra
 naturam sunt, inquirenda proponuntur, et si ad
 accuratum dicendi modum non pertinet, vix
 praescientia, si quid utrobis aveniret, attentissime
 utemur. Illud etiam causa fuit, humanis scilicet
 ingenio ut succurrerent, cur in Deo multiplex
 inesse scientiam Theologi quidam docuerunt. Quid
 autem interest utrum qui dicit, uno quasi intuitu

infinite. Quod si entium, an vicinis alternis, et
si vere friam, mutato conoputo, sospiciendam
esse, dum modo, ut vera est, et ex quo eumque
comparat fuerit, loco, infinita habeatur.

Principalem propter hunc Deo scientiam vixit
Theologi dixerunt. primum aut tempore in
nomen, fecerunt, quia scilicet Deus omnia possit
et quodcumque verum est ac verum natura abhorret
dicitur percipere; secundam quae utronis appellatur
qua parte omnium creaturarum actus statimque
unusquisque bono vel malo libertatis non comparatur
alternum cernuntur; tertiam tandem quam dixerunt
metram ita ut inter priores medium quasi locum
tenere videatur. Cujus naturae sit, probatur ex
his Molinae dictis: Contemplari Deum
debemus antequam quidquam libere voluerit
influens infinitos ordines rerum quas creare
poterat, et quidquid in unoquoque per
liberum arbitrium creatum esset futurum,
si statim ordinem cum his vel illis circum
stantiis creare vellet.

Enim vero nec ea quae possibilia dicuntur

mea futura contingentia Deum habere possunt,
 Deus enim iam sicut Augustinus, ita omnia cognovit
 ut nec ea quae dicuntur praeterita ibi praeterant,
 nec ea quae dicuntur futura, quae sunt, expectantur
 ut veniant, sed et praeterita et futura cum praesentibus
 sine cuncta praesentia. Sic et in alio loco: Apud
 Deum, inquit, nec praeterita transierunt et futura
 jam facta sunt. Illud ergo ibi est praesentium
 quae non ut nihil et futurum quae nondum ut
 sed quicquid tibi est, non minus est.

Quod, quomodo fieri possit, aperte statim videtur
 colligere: Haec antequam fierent utique non erant,
 quomodo ergo nota erant quae non erant et tamen
 quomodo ea faceret quae tibi nota non erant, non
 enim quidquam scire ignoravit. Nota ergo scit, non facta
 cognovit, proinde antequam fierent, et erant et non erant,
 erant in Dei scientia, non erant in tua natura.

Apertissima haec St. Augustini doctrina sed
 quidam tamen obijciunt verba ejusdem, quibus
 contrariae partes tueri videretur. De quo praevis
 et modum esse velimus.

Ceteri pelagiani cum olim contenderent gratiam

988
a Deo propter praevia merita conferri et ex infantia
alios ante baptismum i vita decedere, alios baptis malis
gratia frui prout a Deo bene vel male libertate
uari forevissentur; Huiusmodi scientiam Ista Augustinus
sustinet, non ita tamen ut scies et quod natura infinitum
est, imponere, sibi que, ex modo dictis, contrarius evadens

Unde et quibus datum est ex nonnullis Scripturis
sciri, scientia divinae finem quodammodo imponitur esse,
Dicente Domino: si scies donum Dei, forsitan... ac: si
forte audivant et convertantur

Ve quis remaneat verbi causa: locus Iste Hieronymus
verba parat referre: Verbum ambiguum, inquit, forsitan
Wajubati Domini non potest convenire, sed nostro loquutione
affatu, ut siderum hominis servetur arbitrium, ne vel
praescientia ejus, quasi ex necessitate, vel facere quid, vel
non facere cogatur. Haud attiter Ista Augustinus
sentire reperit: Revocatis enim ad memoriam his Christi
verbis: Si me scitis, forsitan et Patrem meum scietis,
adicit Ille qui omnia scit, quando dicit forsitan, non
dubitatur sed inrepat?

Hic nimia quidam (quorum pale tamen Iste
Stultum esse cupiam), curiositate ducti, quod scire solent

Quomodo Deus future condregalia vel libera
cognoscit. Quia de se precelebri quondam fuit Dominicus
Indes et Molina fautorum controversia, quam plures
habent illi S. Augustini Congregationibus, nec Clementis
nec Paulus V. cum utrinque acerrime invicemque
certatum esset, dividere potuit. Itis non nos autem
consemus, meminisse tantum sufficiat.

Quam acra sapientiam egerit illa Doctor. Non
audiam, inquit, dicere quomodo novit Deus, ne forte
hoc à me sapienter ut sapientem vobis quomodo
cognoscat Deus; hoc solum dico, non sic cognoscit
ut homo, non sic cognoscit ut angelus et quomodo
cognoscit, dicere non audeo quoniam et scire non possumus.

Ea autem quæ in Deo visionis vel temporis
indeliberatis scientia videtur, ut infinita habeatur
neque sit. Illi enim nec præteritum quid nec
futurum esse potest sed uno quasi æterno
conspicitur, absque ulla fatigatione, omnia vel
magna, vel quæ minima sunt, intuetur. Vix
perdiscutit aut longillatim, velut alternante
conspicitur, hinc illuc et inde hinc et rursum inde vel
inde in aliud atque aliud, ut aliqua videre non
possit

282
nisi non videret alia, sed simul omnia videret
quorum nullum est quod non semper videret.

Atque et Aristotelis haec verba iuxta quae
melius apparet, quod in verum essentia continetur
ae de Numine altissima quaedamque vel prophanus
Philosophos non latuisse. Dicit enim summum
Intellectum minime aut laborare aut deprecari,
Deum nunquam dormire.

Sunt tamen in quibus erat quum scilicet
contendit verum obtingentibus, motibus et innum
Intellectum offendi vel etiam sanguinari. Neque
ab eo satis reuerunt quibus. verum est majorem
esse Deum quam ut de minimis et quae viliora
videntur, curam suscipere. De prophetia Habacuc
discernens Hieronymus scripsit: Absurdum
esse ad hoc Probare Dei Majestatem ut sciat pri
momenta singula quae nascuntur culicis, quoties
moriuntur.

At qui non imitatur doctissimum Latine
Virum, non minus quaeque et vilissima respectu
hominis tantum ita se habere. Deus enim
omnia creavit, omnia bona esse declaravit

promittit tamen servituti hominum, qui, si male
 utantur non efficiend ut mala fiat creatura nec
 vilis quam Deus bonam esse promittit: unum
 peccatum est qui veri deformitatem inesse putandum
 est. Proinde cum nihil ex his Deum possit
 versari, in ipso enim stamus et movemur et sumus,
 et minima quoque, ex quo sumus, ab eo accipimus,
 omnia intellectu divino comprehendantur necesse est.
 Licet Deus, inquit S. Ambrosius, omnia scientia ac
 potentia ac minima quoque perviciat, nihil
 tamen extra se intelligere, nec singula in se retinere
 videtur.

Ad regem hanc Deo faciamus injuriam, ut
 mortalem eum postponamus, ne scilicet crederetur
 audeat a Deo qui sapientissimus est et omnium rerum
 curam habere solus, omnia minora quibus facilius
 provideretur, operibus inest remissionis aut proprii
 aut laboris pertae, sed in magnis tantum divinam
 mentem occupari.

Probat ergo omnia Deo potere, sive quae simpliciter
 intelligentia, sive quae rationis scientia comprehenduntur,
 sive etiam medra ut nec futurum quid, nec praeteritum

neque magnum, neque minimum, ullo modo possit
eum laedere.

Patris Deum et nostram mentem quae ad imaginem
eius nostram, infinitamque in eo sensum esse
Sto. Augustino praesertim docente, haudem coniectum
habuimus. Ut jam considerari potest uti forte
hunc de Deo loquentem Deum audiamus. Posse etiam
in hominem benignitate ita ut, ut sapientia
Veritatis sicut, quasi ipse est, signatus sit aperire,
Apostolo dicente: Multiplex enim multisque modis
Hic Deus loquens Patribus nostris in prophetis,
pluribusque in locis sese omnia firmos esse
probat. Praecipua Auctoritas est infinita Dei
Scientia, testimonia est sicut fortiter hausta
sufficiat proferre, quae tanto pondere valent, tam
aperta, tamque ad id quod propositum est firmamentum
sunt accommodata, ut iis soli nec ulla explicatio
opus esse videatur.

In libro Job legitur: Ipse (Deus) finis
mundi: intuetur et omnia quae sub caelo sunt
respicit. Atque in alio loco Respondens autem
Job Domino dixit: Quia omnia potes et

Nulla te latet cogitatio. (XLII, 1.2.)

Antea David propheta censerat: Domine
probasti me et cognovisti me... intellexisti
cogitationes meas s. longe... omnes vias meas
praevidisti... Tu tu Domine, tu cognovisti omnia
novissima et antiqua... quo rōo à Spiritu tuo
et quo à fide tua faysam? ... et dixi: forsitau
tenebra consuec abund me... Tenebrae nostrae
obscure abuntur à te et nostrae sicut dies illuminabuntur
Sicut Tenebrae ejus, ita et Lumen ejus (Ps. 138...)
Deus scientiarum Dominus est (1 Cor. II. 3.)
Non cognovit (pauator), quoniam oculi Domini
multo plus lucidiores sunt super solem, circum-
spicientem omnes vias hominum et profundum
abyssi et hominum corda intueretur in abscondita
partes. Domino enim Deo antiquam crearentur
omnia sunt agnita, sic et post perfectum respicit
Omnia (Ipsi xxii, 28). Verumem hinc latere
potest quanta vis probandi sit in hac
inuitata dicendi forma et sincere dicere humani
sermonis impotentia: oculi multo plus
lucidiores super solem

22
Si et ad Hebraeos Apostolus: Non est ulla, inquit
Creatura invisibili in conspectu ejus, omnia autem
nuda et aperta sunt oculis ejus. (ad Hebr. IV. 13)
Omnes viæ hominū patent oculis ejus, Spirituum
prouiderator est Dominus (Prov. XVI, 2).

Quæ omnia clara adeo et aperta sunt, ut si
longius immores, veritati injuriam factam esse
arbitraret. Habente spiritus sanctam, ex rationis
sanctorum fratrum, ac Dei ipsius testimonio, testium
nubem imponentem, Deo scientiam infusam
esse eandemque præsensentiam, absque dubitatione
fateamur necesse est.

II. Ne levioribus argumentis veram hominis
inene libertatem constabit. Probatur enim
universique in ultimo sensu, omnium populorum
convenit, neminem plurimum in scripturis sacris habere
testimonio. Sed ut à principio ordiamur: Liberum
agens dicitur quod proinde omnibus requiritur ad
agendum, potest agere vel non agere, vel ita
agere unum ut contrarium etiam agere
possit. Hujusmodi libertatem habemus, necne.

Egitur igitur proponitur, in quo statu versemur
 parat exquirere. Antequam perficiatur, incipit
 consilium. In quo inveniunt plura et saepe
 diversa, confere solent. Alia enim ut variis affectibus
 cupiditatum, voluptatum, dolorum, aduersionum, a terribili
 ortum ducunt. Alia vero ut variis mentis cogitationibus
 in ratione posita dicuntur. Ego autem modo
 determino, quae ferunt sunt generis, quae excitant
 et alliciunt, aut avertis impellunt; quae nonnunquam
 tam cito transiguntur, ut voluntas
 trahi videatur. At de more solito, quique libertati
 concius est quia cupiditatum aut cedat aut adversatur.
 Affectuum in animam certamen est: mei compos
 humano, me proinde, primum etiam foris consilio
 novo, collationi certum primum imponere. Hoc
 corporis tenetur parte. Sed mentis acumen est
 cogitatio, ad id quod proponitur est, ad motu lumine,
 voluntatem quoad, firmatque. Tunc, si vere dicam
 rationis consilium est. ac si fuerit lex implenda,
 aut suadet aut imperat ratio. Agere porrum
 meum? Libertati concius sum, sentioque eam
 mihi meum potestatem quam utilitatis, vel

1814
cupiditatem vel officii partes sequas. Sic de agendum
sensum et ratio monstrant: ad egrina voluntas
quod libuerit, imperat.

Non ita quidem libertatis nostra demonstratio est,
sed potius monstratio de facti unitatissimi et
memoriam evocatio, ut si quis attendere voluerit,
sive liberum esse conscius lateatur.

Que charum d. nous, inquit Bonnet, secontes et se
conuette, seimême et secontes quel est libe et
surtout quel est raisonnement. (Es. lib. art. VII).

C'est homme sensé qui se conuette et secontes
propre et secontes de son une décision sur lui-même en faveur de
satisfait (Pren. II. Lett. sur la métaph. VII).

Homme qu'on a modifié sibi vitam, ita libertatem
esse credit, voluntas enim ipsius persona est, ipse
est de libera voluntatis conscius est. Præter
horis cum propriæ experimentum venit habere
libertatis, actum quos peragit, ut si? Aris totus,
auctor et propter est (Ethic.)

C'est donc un sentiment clair d. ma liberté, continue
Bonnet, aussi voir je que tous les hommes sentent
en eux cette liberté. Pour le langage on

des mots et des façons de parler très claires et très
précises pour l'expliquer; nous distinguant ce qui est
en nous, ce qui est en notre pouvoir, ce qui est remis
à notre choix d'une ce qui ne l'est pas et ceux
qui ont la liberté ne croient point qu'ils mentent
par ces mots, mais ils croient que la chose que l'on
veut désigner par là n'existe pas (ibid).

Le principe fondamental de toute raison
étant vrai, dit Fénelon, je vois que notre libre
arbitre est une vérité dont tout homme qui
raisonne par une idée si claire qui élève
en est convaincu. On peut bien s'égarter du bon des
livres et par passion contre cette vérité sans une école
comme les Pyrrhoniens ont disputé si d'entendre sur
la vérité de leur propre existence pour douter de tout
sans exception. Mais on peut dire de ceux qui contestent
le libre arbitre ce qui a été dit des Pyrrhoniens: C'est
une secte non de philosophes mais de menteurs
ils se vantent de douter qu'ils le doute ne soit nullement
en leur pouvoir.

Ult autem requirunt liberum esse ventis, ita
caeteros arbitri esse liberos. Vae tantum

in quo sit reponenda libertas omnes norunt, qui
etiam ut quisque ea bene vel male usus fuerit,
hunc laude aut vituperatione premio vel poena
propterea arbitrantur. Quasi autem fuerit variis
temporibus et locis consensus omnium, legibusque
deservientibus omnes quae extiterunt civitates,
contractusque et foedera satis aperte declarant. Neque
longius morandum esse probamus.

Sic autem rationi credimus (ne enim amentes
negari potest), testimonium Dei magis est. Ratio
omninoque consensus, quo liberi esse convincimur,
testis tamen errandi periculum. Sed si quis (propter
adversitatem, propter humanae mentis imbecillitatem,
plurima ex sacris scripturis sumpta, Dei qui
humanam naturam fecit, testimonia percontetur.

Mortalis quilibet artifex, si operam materiae
partem in opus perfectum addiderit, quodammodo
creare videtur; non tamen in opere faciendo quid prosequi,
exprimere novit, namque autem creari videtur nec
aliud quid gravius fecit gravius et quod erat perferre
alteram formam imponit. Et non ita Deus.
Quidquid enim creatum est, ex integro creavit,

quodque in eo promerit, penitus novit. Ipse
nostram finit naturam quid in ea posuerit,
illum minime potest ledere; quod si spontem
in ea veram libertatem esse declarat, cum
ne fallere nec falli necesse sit. Porro plurimum
in loco est, si vera dicam, nihil in Veritate
nostra libertate magis illustratum, ut attendat
Quilibet, tanti a Deo fieri hominis voluntatem,
Laudem mirandum videatur.

Primo quidem ad Cain habito sermone, de
libertate quia bonum vel malum eligeret, dignatus
est admonere. Num si bene egeris, inquit,
recipies, sin autem male, statim in foveam
procuratus abieris?

Mox in Sinai data lege, talibus fuit Moyses
dicta praegratula: Mandatum hoc quod ego praecipio
tibi hosti non supra te est neque procul
positum... Considera quod nosse proferamus
in conspectu tuo vitam et bonum et e contrario
mortem et malum. Dein, propositum si
legem servare Judaei voluerint geramus,
sin male mandata custodierint, geramus,

58
Aula Dei Majestas nequit a nostrum propositum
depreces, jurejurando veram hominum libertatem esse
declavit. Certe invoco hodie caelum et terram
quod proposuerim vobis hodie vitam et mortem,
benedictionem et maledictionem, Ergo, ergo vitam et etiam
vivam et seminem tuum (Deut. XXX, 11...).

Apud Joannem legitur: Nunc ergo timete D^m si enim autem
malum vobis videtur ut D^{no} servatis Optio vobis datur,
Elegite hodie quod placeat, cui servire potissimum debeatis
(Joan. XIV, 14, 15). Quod Lucie charum non proseruimus
ut exspectem.

Item in Ecclesiastico: Deus ab initio constituit hominem
et relogit illum in manus Consilii sui... adjicit mandata
et firmitate... appropinquat aequam et ignem, ac
quod volueris proserge in annum tuum: ante hominem
vita et mors, quod placebit ei, dabitur illi. Quae tractum
a Veteri Testamento excerpta sunt. Verge obscurior in
Novo libertatis nostrae declaratio est. Verum Christi Jenu
sit omnium imitator, referente S^{to} Mattheo testimonium.

Dixit (Jenu Adolescenti) et vobis ad vitam ingredi, serva
mandata; et servum: Si vis perfectus esse, vade vende...

Ad ea si quis vel minimum voluerit attendere,
Jenu mirabitur lauti a Deo fieri humanum arbitrium

at nemo est infirmus homini veram esse libertatem.

Haec igitur tuo hactenus indubitata fide
comparata; et Deo nempe omnia tua magna
lice minime exeret, aeterno intuitu, scientia infinita
comprehendi, hominemque veram domari libertatem.

Nunc quomodo hoc unum stare possint, quantum
viri humanae simul, exelaudandum est.

III. Illud primum ad memoriam velum revocare
quod ex antea dictis conjectum habuimus. Infinitum
nempe ab infinito non discrepare ac prorsus
seclatam praesentiamque in Deo unam eandemque
esse docendam. Atque eo modo hac praesentia
velut amplexu gladio, quae propinquum ferre
quidam conantur.

Vel Deus, circumscribit, omnes humanos actus
praesentit, quos praeter praesentiam; siquidem
falsus non potest, falsus non satis, vel libere fraud
actus humani; neque divinam habeant praesentiam
neque est. Si prius, humana libertas, si
posterius, Dei totius omnipotentia.

Ab ipsa hominis natura conueniente
omnium agendi ratione, esse videndi scilicet
sumi potest. Nam quotiescumque homo
futurum aliquid praesentit, nemine causa

1874
cur illud fiat, haberi solet. Ut si quis arborum
scissuram, lunae defectionem praedixerit, si statuto
tempore luna deficiat, confessione omnium
sententiae culpandus est. Vel si quis sumpto
gladio abusum praedictum, sibi quae necem
consectas, qui praesentia aut vidit, ceteri nullo
modo neci causa esse credendus. Scientiam ergo
vel praesentiam futuram, cur illud fiat, causam esse,
quae nemo doceret. Quid autem de praesentia
divina aliter ac humana esse haberi crederetur?
Haec finita, illa infinita est, una fallibilis,
altera falli non potest, sed quis uno quod non
alteri ad cogendum inesse putandum est?

Abraque, quod futurum est plus minusve
manifestum habet, non facit, sed supponit.
ut ait tu memoria tua, inquit S. Augustinus,
non cogis facta esse quae praeteriunt, si Deus
praesentia tua, non cogis falsa quae futura sunt.

Hic proxima reperit S. Hieronymus.
Non quia illi ventura cognovit, necesse est
nos facere quae illi praesentia, sed quod nos
pro propria voluntate summa facturi, illi cognovit
futurum. »

Non est ergo praesentia causa ejus quod
futurum est, sed id quod futurum est, praesentis
causa est, atque idem non praesentiam consequitur
futurum, sed futurum consequitur praesentiam.

Valet tamen illud: Deus praescivit,
ergo futurum est. Et enim homo si quid
praesceperit, nisi deceptus erit, fiet quod
praescivit. Quod autem Deus praescivit, id quidem
admo intuitu omnia contempletur, nec falli
potest, subio prout eveniet, contraxisset
libere si libere futurum esse Deus cognovit;
Cui enim ut natura sunt, videt, nec cuiquam
libero arbitrio illa novae potest resistere.

Ita tunc merito dicit Augustinus: Cum Deus
praesciat sit voluntatis nostrae, ejus est
praescire ipsa erit. Voluntas ergo erit quia
voluntatis est praescire, nec voluntas esse
proberit, si in prodestate non erit, ergo est
prodestatis est praescire. (lib. arb. lib. III. c. III.)

Tamen illud a peritis armis sibi Doctoris
testimonium est, Iam ego locum non omittem
quo contra Eullium obpresentem omnia

328
facto p[ro]videre q[uo]d certus sit Ordo Causarum a Deo
Factus: "Non est consequens, ait, ut si Deo certus sit
omnium Ordo Causarum, ideo nihil sit in nostra
voluntate arbitrio: Et ipsae quippe voluntates
in Causarum ordine sunt qui certus est Deo e[ss]e
p[re]scientia continetur, quoniam et humana voluntate
Humanorum operum Causa sunt. Atque ille qui rerum
Causa p[re]scit, profecto in iis causis nostra
voluntate ignorare non potuit, quia nostrorum operum
Causa ille p[re]scit. (D. Civ. Dei Lib. V. C. IX.)

Ex quibus videre est, quod Deus p[re]scit
necesse eventus, atque idem falli non potuit, qui
ut aiunt Theologi, necessitate consequenti lib[er]o
Hominis arbitrio, non autem necessitate antecedenti
aut Absoluta. "Non propterea est aliquid, inquit
Prophetas, quia id sit Deus futurum, sed quia
futurum est tunc a Deo, antequam fiat. non
ergo quia p[ro]phetas p[re]cederunt, ideo p[ro]hibet
fata, sed quia futurum ante p[ro]hibet, ea quae ille
ex p[ro]p[ro]ritate seu nequitia g[er]iturus erat,
p[re]cederunt p[ro]phetas (Ep. ad Rom C. VIII.)

Mine p[ro]ponit Sabinus p[re]cedere Deum

Quocumque modo ad humanos actus concurrere
 putetur, privati Causam non esse. " Non
 Hec omnium Naturarum creator est,
 ita omnium potentiam datur, non voluntatem,
 malae quippe voluntatis, ab Illo non sunt
 quoniam contra naturam sunt quae ab Illo sunt,
 (De Civ. Dei lib. v. CIX.).

Non enim punit homo quia Deus
 praeservit, qui, si nolit, utique non punit,
 sed si punire voluerit, etiam hoc Ille
 praeservit. " Peccavit ergo punitum putari quod
 eos non compulsi facere cui punitum non
 placuit, sed facturos esse praefixit quem
 nihil latet. Et ideo si non malum sed bonum
 facere volumus, non prohiberentur ab hoc
 facturi praeviderentur ab eo qui novit quid
 sit quique faciturus. (St. Aug.).

Prævidit Deus, inquit, ista Joannem Damascenum,
 ea quae libere ac sponte acturi sumus, verum
 ut quae facturi sumus praesent, hoc à nobis
 proficiatur. Vix enim patitur enervari,
 ne tunc quidem quod futurum non esset
 praecognoscere,

281
Porro Dei scientia certa est invariabilis et
sua ipsa non est causa cur omnino fiat id
quod futurum est.

Ex his igitur quae dicta sunt certissime
constat eam esse praesentis naturam ut ex
ea nullum libertas humana sensum patitur
neque forsan de illa queri cuiquam in mentem
venisset, nisi subacta libertate, cupiditatem
via latius faciliorque pateret.

At videt aliquis tibi liberum
hominem non videri quod utriusque rei, praesentis
scilicet et libertatis foris quibus conjunguntur
non plane perperam. Quem falsa rerum
imagine deceptum esse crederem, quasi
frontibus adversis atque ex adversis spectis
Dei praesentia hominibus libertas versarentur,
ac velut hostes, propriis longius, data
occasione accederent. At scientia infinita
ab infinito mensurae distantia tamen unum
absque altero habere non potius. Scientia
infinita, Infinitus est, Deus ipse est. Quid
igitur quod contrahit, ad acrius Deum sicemur?

absit, Sanctum ergo abest ut Deus nostram
naturam libertatque impugnet, quam nobis
eximiam dotem esse voluit, ut contra verum
ac tutum.

Finis autem hujus libertatis gubernandi,
quā potestate ab bene agendum aut male
homo docetur, nono sapiens se noscere
probitur facit. Unus qui omnia cum
pondere fecit et mensura Deus, quis singulis
sedet, appropinquare scire potest. Quod vero
ignoscimus quae supra naturam nostram posita
sunt, insensum eam est eis illud obiciamus
cujus consilium res quique novit, verum
sollicit, propriamque Libertatem.

Iti jam longiori sermone moro,
illud tamen, quā pariter, quae obiciuntur,
quā seris sint momenti apparet, additum
esse cupimus. Si quis interrogat potueritne
Deus hominem libertate donare? dicunt
omnes subis procul illum potuisse. Quod
si concessit, non potuisse tantum sed et
res ipsa liberum fuisse, atque ita hujus

98
et monuisse ut nemo proderet dubium
venire libertate. Causa liber es, ut opinor?
sunt etenim; nam exspecto mihi met
et Deo non credere non possum. Vos
ergo dubitae? - monitum gentium. - non
mihi quidem. Ut novit-ne Deus, pro
omni scientia, quid sit actum nobis vel
pro vel etiam proximo mense vel
anno? Novit profecto aliquis non esse
Deus. - Ego non liber es. Et enim attenti,
in eadem qua antea fuerat condicione,
perseverantes habita ratione, adhuc versari.
Nihil Iniquitatis Objecta valent, nec
ergo valebant.

Omnia regit in id consentiunt
Huc ratio, huc hominis huc Dei ipsius
testimonium ut probetur divina
providentia hominumque libertatem
monitum repugnare sed quantum pro
nostra naturae officio, pro proci potest,
conciliari. Ne ergo infinitam quae

in Deo naturā est, sententiam subitum
agnoscere, vere libertatem quae ad
integritatem nostram maxime pertinet,
auferri vel intui pati amur.

Willel. P. deo Joseph

